

Онгу беш чылдың мурнакчы кижилери

Чадааның тараа хулаа алдыр пунктузунуң чолаачызы Калдар Суракович Монгуштуң чолаачы шымылгазында «1953 чылдың октябрь 28-те тывыска» деп уени көргүскен. Ол шымылгагы шериг албаны артырып турган-ла алган. К. Монгуш СЭКП-нин XXII съездизин аттыр совхозка механизаторларда ажылдап турган. Онг соонда Чадааның тараа хулаа алдыр пунктузунуң чолаачыларын кирген, амгы үеге чедир инда ажылдап турары ол.

Калдар-оол Суракович ажылдап турда шалкыпчына, дээрбеже далган чедиреряге бичин-даа үзүктөшкени болдуруп көрбөс. Кожаның Овур, Чоон-Хемчик районнарың педкариларыңче далган сөөртүлгө база эки хандырып турар. Бирги класстың чолаачызы, коммунист Калдар-оол Суракович бугурулгени мурнакчымы, кымымак ажыл-ижибиле эң-сөөртүге эки үлгер-чижети көргүзүп турар.

ЧУРУМТА: хоочун чолаачы К. С. Монгуш.

ТРАКТОРИСТ

Он-биле калы чалгыс организацига сес амыч чылдар дургузунда ажылдап келди. Ол—бистин орук участогунуң мурнакчы трактористи. Чаа оруктары кылдып, эрги оруктары септеп, дескилеп, Овурнуң оруктарында оон күш-ажычы козу дегбени чер чок.

Амгы үеге Николай Сарыгларович Канчыр-оол Алайгайты биле суурлар аразында орук кылдып, апрельден эгелеп бо хүнирге чедир инда ажылдап турар. Мурнакчы тракторист трактористер аразыга шилчирер «Эки тракторист» деп вымпелди чаалап алган. Ай санында уууну 115—120 хуу чедир күөсөйи турар.

Николай Канчыр-оол чүгө бо чылым эвес, эртен чылдарда база эки ажылдап, магисткап. «Күш-ажычы шылгалар даш» деп медаль, 1974, 1975 чылдарда социалисттик чарыштын тилекчизи деп хөрөк демдектери-биле шаннактаны ол бүгүтүн херечини болур. Онг башкарган тракторунун техниктиг ажалдааны эки чоруктавыянда үрелишиңи чок ажылдап келген.

Нияткени-биле 12 чыл амжалдап келген мурнакчы тракторист СЭКП Овур райкомунуң кежигуну, район Советинин депутаты болуп, чоңунуң бугурулуш төлөнткени-биле шымылгы чорур.

О. ДЫРТЫН ООЛ.

АНЫЯНДАН АЖЫЛ-ИШЧИ

Василий Бойдоска тудуг ажылын ачаа өөредип каан. Ачаа Васаны бичизинде-ле ажылап эдиртип ап, башкыны, хиресин канчаар тударын көргүзүп, өөредип чоран. Иччанган ол 10 классты доозупкан, үр-лаа биданмаан, ачаа тудуг ажылы чок болган солуз аларган, иччанган ол Кызылдың политехникумунга кирип алган.

Өөредилгени чылдары бидиртпейи өрте берген... Техникумуң чедиринин доозуптары билек-ле Василийны мурнакчы Бай-Тайганың тудугларына ажылдаары-биле чоруткан.

Амгы үеге В. Бойдос 741 дугаар көжүп чорур механизаторлардын колоннамын Тывага бот-оруга-чарыгалыг үчүстүгүна мастер болуп ажылдап турар. Инда 3 бригадала чуртталга бажынарнын болган Бай-Тал школаның интернат тудуунда ажылдап турар.

Василийни ажыла кымымак, ажылдык шынарчыңе кол кирчөөнгейи салып турар аныяк мастер деп бригадалар, Бай-Тайга район Советинин депутаты Владимир Карлович Минеев мактап чуталар болду. Аныяк коммунист Василий ажылдан бидилгип үзүрүп турарында бригадалар ай, квартал плавры чедиринингүсүсөйи турар: ажылдык шың хуваап, тудуг материалдарын үзүктөшкенини болдурубас буту-ле арга-хемчелерни ол ой-шаанда ап турар.

Аныяк мастер Василий Бойдос онгу беш чылда көдөөнни тудуглары эки шымылгы, ой-шаанда тудуп кыллары дөөн күженишиңининг ажылдап турар.

М. ХОМУШУ.

КУУСКОМ ДАРГАЛАРЫ

ӨӨРЕНГЕН

Красноярск хоорайга улус депутаттарының көдөө, суур Советтеринин күөсөйи комитеттеринин даргаларының мергенчили бидиринин ай хуусаалы өөредилгени болуп эртен. Онуг СЭКП Төп Комитетинин айтышшынын дугаар крайның партия комитети, крайкууском организастаан, Таймыр, Эвенк автономнуң округуларын, Хакасия автономнуң областан, Тыва АССР-ден, крайның аны-аны районнарындан чус ажык кижиле анаа киришкен. Марксист-ленини өөредилгени теоретиктиг болган практиктиг айтырылганы болган коммунисттик шимчөөкчүлүгү, Советтер чуртуунуң даямтык политиканын, амгы үе-чалаа СЭКП-нин экономикалык бугурулушунун, иштинде бугурулушунун ажыктыгы болган чаштылган алыг-дегем деви-көөрүн аны-аны бугурулушундан келтирилген эштер аразында дуржулганын база сөзүшкөнүр. Ленингор хоорай, Березовка, Овюск суур Советтеринге барып, инда Советтер ажылынын тыяныптыр байлак арга-хемчелерин өөрдүрүп, мурнакчы колхоз, совхозтарда, школарда ажыл-агый-ый организасташканын, кижизилге ажылынын бидик денинде тургустууганын сонуургап көргөнүр.

Өөредилгелер даккаар хостугу шактарында комбайн кылдыр, аныяк болбаазырап заводтар-

Никольскийнин, М. М. Калининни, үрдинтиг эртемнеринин кандидаты Ю. В. Ивановтуң болган өскелерин-даа номчулган лекциялары дымнакчыларын кичөөнгейи хаара туткан. СЭКП крайкомунун, крайкуускомунун харысалгалыг ажылдакчылары база кирип, Советтеринин нарын, хой талааны ажыл-өрүдүлганыга хамаарыштыр ажыктыг арга-сүмелерин бергилөөн. Красноярск крайкууском даргазы Н. Ф. Тарачук кууском даргаларын хулаап ап, ССР-нин Дээди Советинин эдөгү чок чедир сессиямын ажылынга киришкенини, ачаа берген саналыңың дугайында делгеренгей чүве чуталган.

Семинар кичөөдөргө Солугу Дошту океанын эртериктерден Азиянын төвүңе чедир чаштылган алыг-дегем деви-көөрүн аны-аны бугурулушундан келтирилген эштер аразында дуржулганын база сөзүшкөнүр. Ленингор хоорай, Березовка, Овюск суур Советтеринге барып, инда Советтер ажылынын тыяныптыр байлак арга-хемчелерин өөрдүрүп, мурнакчы колхоз, совхозтарда, школарда ажыл-агый-ый организасташканын, кижизилге ажылынын бидик денинде тургустууганын сонуургап көргөнүр.

Өөредилгелер даккаар хостугу шактарында комбайн кылдыр, аныяк болбаазырап заводтар-

же, декабристерин, В. И. Ленинни аттары-биле холбашкан черлерге. Ала-чурттуң Улуг дайынында маздырлымы-биле элген красноярсыларга тураскал кылдыр тургускан хөрөжө, Монге өчө болган музей бажыңче, Красноярск ГЭС-че коллективтин-биле эскурсиялал чораннар. Дымнакчыларга «Коммунист дугайында тоожу», «Соо дилеп тур мен», «Бижид дугайында маргылаа», «Хосталганың солдаттары» деп кинофильмнери көргүсүлөөн.

Кыска хуусаалыг өөредилгени план дугаар ылдыг бидик денинде организастааныга, өөрини барган кижилеринг чуртталгыга, дымнакчыларга таарыччалыг байдалды тургузарына партия болган Советтер ажылдакчыларынын мергенчили бидирер-биле догмаал ажылдап турар курстарын эргелекчи Нина Ильинична Ростовцеваның могай чок, негелдеги, салып чок-көөр ажылдааныга дымнакчылар өөрүп четтерини эдиргелеринг. Эртен сонгудалар соонда кууском даргаларына сонгустуулаан аныяк кадрлар өөредилгелер хой ажыктыг, солуп чүдүдери дымнап, билип алгалар.

А. ХЕРТЕК.
Барыш-Хемчик районун Ходелек көдөө Совет куускомунун даргазы.

УШ ЧАДАНЫ АЖЫР БАСКАН

Улуг Октябрың 60 чылым бистин совхозка демделген, мурнакчыларын адап турда, Тываның Чамызын Коңгарың ады база үвөгөн. Онуг бисте хоочуннарын хоочун дийип турары таварыпта эвес. Бистин чурттуң төвүңе адалдык өбөлгөйи демделген турар үезинде бугурулгө, ажылдык черлери элден каш чылдар мурундан бээр кылып келген ажылдарын кол-кол түшкелерин үндүргөн болгай.

«УТКА» 25 чылым совхозтун Арысан суурунуң чуртталгалары база-ла хоочуннарын сактын, кылдынган амжалдарын түшкөнүр. Эртен каш он чылдарын кол-ла чүдүү — бистин суурнуң өзүп, чаагайып келгени болур. Шаанда анаа «Искра» колхоз турда, он шаа-ла чамыт каанак бажынар тургулаан Тываның Чамызын сактын чуталалар. Ол, суурнуң төвүңүзү төртүн эки билер:

— 1942 чылда, дайы үезинде, бо чок-камын чону мал, чер ажылынын эштегезин (МЧАЗ) организасташ, ону «Тилекчи» деп алаан чүве. Чүгө дээрге, герман фашизм илап-ла тикелтирер, тайбын үе келер деп чүвөгө улус бугурулгө турган. 20-ле харык амык, аресичи оол турган, баштайгы тудуг бригадалыга ажылды эгеледи — деп, ол чуталалар.

«Тилекчи» МЧАЗ-ге үндөшкөн, 1948 чылда анаа «Искра» деп бичин колхоз организастааттынган. Оон соонда тудуг амжалы калбарып, тудугулар хой-биле херетини эгеледи. А 1958 чылда ол колхоз бистин амгы совхозтуң салбары адарган. Иччанган Тываның Чамызын болуп чүш чылдары эртен кичи мен деп чуталалар турар. Шынап-ла бо эртен чылдарда оон кылдышаан-лаа тудуг чөг: сес чыл школаны,

магазин бажың, столовая, контора, электир станциязы, клуб, уруглар салды, чунар-бачын, фермаларда мал кыжаалары, хой-хой чуртталга бажыңнары дөш кандыг тудуглары чок дээр!

Коммунист Т. Коңгар амгы-даа үеге инак ажылып калган. Ол ам-даа мурнакчы тудугуларын одуруунда. Улуг Октябрың 60 чыл өбөлгөйиңе адал кылдыр оон улуртканы тудуг эвезоо Бедүрге деп черде кыштакта уруг хой кыжаалыңың кайтал септелгенин хуусаалдан өрте кылып дооскан. Ам оон эвезоо Эрэн деп черде бир кыштагың бүгү тудугларың хулаанып алган база-ла шалкыңың өзү-биле ажылдап турар.

Онгу беш чылдың планың даалгазын амжал кууседир дөш совхозтун тудугуларын аразында калбарып социалисттик чарымына Т. Коңгарын эвезоо чалгыс эвез улаа магисткап келген.

Тываның Чамызын хой-инти ажылынга база идешкөйүң киркип келген. Ол ам-даа суура улусчу арганың болган эң хулаанып суудуң идешкөйүң кежигуну. Коммунист Коңгар — бодунуң кожаларың доктаамал агитатору. Хоочун тудугунун үр чылдарда үр-түшкөйүң ажылы, совхоз бугурулушениң ачы-лаанымы дөш ону Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунуң Хундулаа бижиг-биле, партиянын Улуг-Хем райкомунуңа — болган райкуускомунуң Хундулаа бижиг-биле шаннап.

Беш чылдың мурнакчыларынын бирөөси тудугу Т. Коңгар, оон улуртканы ажылдап турар.

Н. АРАНЧАА.
Улуг-Хем район, Арысан суур.

НАЙЫРАЛДЫГ

Хандагайты суурнуң доргоңу кудумчуларында чалгыс аай хемир-биле тутка бажынар чыл бурду-ле немецин Турар. Хоочун тудугу Кара-Салдың тудушпаан бажыңнары ол суура ховар деп чуталалар болур. Байылап Доржуевич тудуг амжалыга он чыл амжалдап келген. Оон иштинде чези чыл бригадирлер, аныяк тудугу-жарна арга-мергенчили дамчымып келген.

— Бистин бригаданың кежигунери бир чыда-ла 12 ө-үлө чурттаар бажыңнары септеп, ийи хире чаа бажыңны тудуп, бир азы ийи албан черлерден септеп хулаадып келген — деп, ол чуталалар турар.

Сөөлү үеге олар чазаныр чезти тудуп, ону Улуг Октябрың 60 чыл болган өбөлгөйиңе алдарыткан.

Бригадала он аныяк тудугу бар. Олар аразында социалисттик чарыштыг, тус-тос даалгалыг, найыралдыг амжалдап турар. Аныяк тудугуларын аразында В. Сымгыртаа, В. Монгуш, В. Даржай эрес-шудуругу амжалдап турараар.

Байылап Доржуевич идеяң хой-интичелерин бидирген. Эки тураның улусчу дружина шыянынын, улусчу контроль болуунун кежигуну, пропаганда. Ол мыншак бот-тыңгыр уран чүдү бөлүмүнүн амжалыга доктаамал кирип турар.

Бо мурнакчы тудугунун, идеяң хой-интичелерин хөрөөндө «Хундулаа Дем-дөө» өрден чайнап чорур. Ол дээрүе оон күш-ажылың чазарың биди-биле үнөлөөнүн бир бажыткамы болур.

М. МОҢГУШ.
Өвүр район.

Хоочуннун үлегери-биле

Алды-Шынаа суурну адап чаргылаа СФФ-инге эртен өрте хал челе берди. Оон дөшкөөрүңде пресстөң ситен, салыны эрге-сөксөйиң кылдыр кудумчулаа сараттап каан. Ары-саны коңуч. Балды, хирөө туткан тудугулар ийи бөлүк ажылдап тур. Бир бөлүк чал дөшкөөрүңе херөгөрүң чалай алакан септеп, өскелери инек кыжаалыңың даалгазын септеп, шүңчүктери бажылап турар.

Бригадир Доспанай Доржуевич-биле шынганы бээр аразында чуталалар, тудугуларын амжалыңны дугайың сонугурап айттырды.

Ферма коллективин маалым чайлаадым чорутканы билек, Доспанай Доржуевич чеди иштининг тудугулар эвезоону тургускан, инда кажаа-хоранын септеп киришкен. Эвезоо кежигунеринин аразында хоочуннар-лаа, балды сым тудуп чорбаан аныктар-лаа бар. Ажылга чаа келген аныктары бо чаагай мергенчилге чалкытырар, оларын амжал-ижиң хун бугурулгун, башка-рары 77 харык кырган тудугулаа мын-ла белең эвез.

Чайын оон эвезоо улап дурту 40 метр, доорамы 5 метр эрчи кажааны бузуп дамгылаш, ферманын инек кажааны кылдыр ханаларын немей тудуп дооскал турган.

Бир-ле хун салбар өргөлөгүң Хирэишкен Донгай келген:

— Доспанай Доржуевич, эвезооар оолдары бугуру эр-дилер-дир. Ажыл-ише септеп берилген. Бисте мал чемини белекеси — хунуң кол айттырары апарган. Иччанган турт кады ситен кемелденгени киркип көрчөр — деп сүмелдөөн.

Хоочун коммунисттик эвезооу база амжалды — ол шалкыңың участогунче чорупкан. Эвезоону тудугуларыңа немей 18 өөреникчини дымнап-лаа эвезелден алган. Алды-Шынаанын машина-техника бар-бас ортуктарында хой-биле ситен кемин киришкен. Хоочун дагымчынынын удурткан

аныяктары төрөөн совхозуңга 50 тонна ситенин кемин, белең, сараттаан, хулаадып берген. А тудугулар 12 саратты немей язгалалар. Бо амжалга аныяктарың Ч. Чулуун, М. Намышай, С. Доспанай, тудугуларын В. Ховалды, Д. Монгуш, М. Кылап-оол олар онга шыктарың.

Ситен кемелдөөн доозулган. Доспанай Доржуевич тудугулары-биле калы чедир тут-лаан кажаанын турар дооскал, совхозуңга хулаадып берген. Ферманын үрчөк септелгенин база мыншак дооскан.

— Дагыра Шангыштың-Алакта сараттар кажалалар биле, Балдыларын чидип, хулааның арылалдыр ап алдырып улурттар — деп, хоочун бригадир дымнаптыр каарга, аныяктар шунту чөшкөрүшкөн, чоругу шыңы дугурулганың, хог-лүү көчүчү тарап чанган.

А. СЕРЕН.
Улуг-Хем район.

ЧУРУМТА

чыл пландын хуусаа бениде кууседир дөш чарыштын мурнакчы аныяктары М. Куулар мон-таж ажылың белектер тур.

А. ЗАЙЦЕВИЦ фотозу.

«ШЫНГА» ХАРЫЛАП ТУР

ЧЕТПЕСТЕРНИ КАТАПТАВАС

«Кара-Хөл» совхозтун Дасты-Аксы суур-ла холушкан баранар маганыннын чогуур шагында орта амжалдап турарын, инда 3 салдыгы бар турган, оларын чалгымы ажылдап, салып алыкчылар магазинге оочурап, хой үе-шагың артырып турарын көдөө бижиктинг релакцияга бижөөн. Ол ишкеш салдыгылар Дарыймаа, Алдынкы оларын салып алыкчыларга элпиг-ээлдек эвес, каржы-хажагайын инда бижөөн.

Улус депутаттарынын Бай-Тайга район Советинин куусечки комитетинин даргазы И. Успунуң редакцияга дыңатканы: Октябры 27-де болган райпо баштаар черинин хурамына Кара-Хөлде салыг ажылың харылап турар. С. Саат болган холушкан баранар салдыктын эргелекчизи С. Олчей-мааны кедрип, ук чагааны сайгарып, чугаалашкан. Чагаала бижөөн чүдүлдер бадит-калтырган. Салдыг ажылың харылап турар С. Сааттын, салдыг эргелекчизи С. Олчей-мааны салдырган. Салдыгы С. Дарый-мааны шыңың салдыртып, Х. Алдынкыты амжалдап үндүргөн. Чагаала айттыганын четпестерни эдирин хулааңгеренер.

КАТАП НЫЛДЫРТАН

Бо чылдың сентябрь 15-те «Шынга» «Шала кылдынган» деп эгелди материал үгөн. Инда Овур районун тудуг-септелге участогунуң чуртталга бажыңнарынин капитал септелгенин кылдып турарында четпестерни шүгүмчүлөөн.

Өвүр район Советинин куусечки комитетинин даргазы А. Семис-оолуң редакцияга дыңатканы:

Тудуг-септелге участогунуң болган коммунал бугурулгө комбинатынын начальниги А. Ойлуң, С. Куулар оларын тайлыбырын райкуускомга алган. Чуртталга бажыңнарынин септелгенин керөө дугаар тудуг-септелге участогун кылган. Коммунал бугурулуш чедир кылдымын бажыңнарын хулаап ап, амжалды кылган шынарчың кичөөнгей салбааны шы. Оон түнеленде Ленин кудумчузуңда ийи чуртталга бажыңнарынин септелгени багай болган. Уе бажыңнары катап кылдырткан. Тудуг септелге участогунуң болган коммуналдыг бугурулгө комбинатынын начальниги С. Сааттыңдыр.

АЙТЫШКЫННЫ БЕРГЕН

Республика төвү Кызыл хоорайда «Кызыл» аалчылар бажыңынын чамдык амжалдакчыларынын келген чоңа эддек эвес, анда хостуг оруннар чок турары доктаамал, чалкыч апарганын шүгүмчүлөп бижөөн чагааны релакция алган. Оон ынай ырак черлерден Кызылга келген кижилерин эртенги, кежөөк шактарда кемингер чер тыпай бар, нияткениң кемелденгелер черлеринде четпестерни ол чагаала база бижөөн.

Кызыл хоорай Советинин куусечки комитетинин даргазы Ш. Кууларнын редакцияга дыңатканы:

Хоорайның куусечки комитети хыналданы кылган. «Кызыл» аалчылар бажыңынын амжалында четпестерин бары бадиткалтырган. Столовалар болган ресторанныр трезиниң директору Л. Фридрикевага столоваларын болган кафедринин амжалын экижидер дугайында айткышынын берген.

1978 ЧЫЛДА АЖЫЛГА КИРЕР

Сентябрь 17-де «Чашпап, ситен тудуп чиген» деп материал солугуна үгөн. Каш чыл бурунгаар Шамбалыкта чаа клуб тудар болган, оон таваан салып эгелей берген турган. Ол клубу бо чылдың август доозуп, амжаллаа кирир деп шийтирилген турган. Уе эртен, клуб туттунмастан, ону чашпап, ситен дуй алган, бичин уруглар чаштып ойнаар, мал девезөөр чер апарганын шүгүмчүлөөн.

СЭКП Кызыл район комитетинин бирги секретары К. Шулуунуң редакцияга дыңатканы:

«Тыла көдөө тудуг» трезиниң Танды районун куусечки комитетинге чалгытып, ол районун девекээринде ажылдап турар № 585 көжүп чорур механизастаттынган колонназынын буруу-биле Шамбалыкта чаа клуб тудуу ара соксаан.

Амгы үеге Кызыл районда № 1317 көжүп чорур механизастаттынган колонна тургустууган, ук тудугу тудуп доозары-биле ол колоннага хулааңгер. Клубтун тудуу чокку үеге эгелээр, а 1978 чылда амжаллаа кирер.

БИСТИН ТӨРЭЭН ЧУРТУВУСТА

АМУРДА-НОМСО МОЛЬСН. Политиктиг болган эртен-тех-никтиг иштинин, уран-чечен болган уруглар литературалыг чалкыштарын хоорайында амжалдыг айттырды. Ол — крайда эң улуг магазинерин бирөөн.

СУДОГДА. (Владимир обла-сты). Теленденне ретрансля-тору инда амжалдаа кирген. 350 метр бидик чагыла тур-гускан күчүлүг дамчыдыкчылар болган антенналар кара-ак база өңдүг көргүзүлгелерин шы-нар-ып шык экижидер, областан девекээринге Төп телевидение-нин үн программанын бугуру-лгө киргүзүрүн хандылар. (СЭТА).

Буга-суунарда электроника

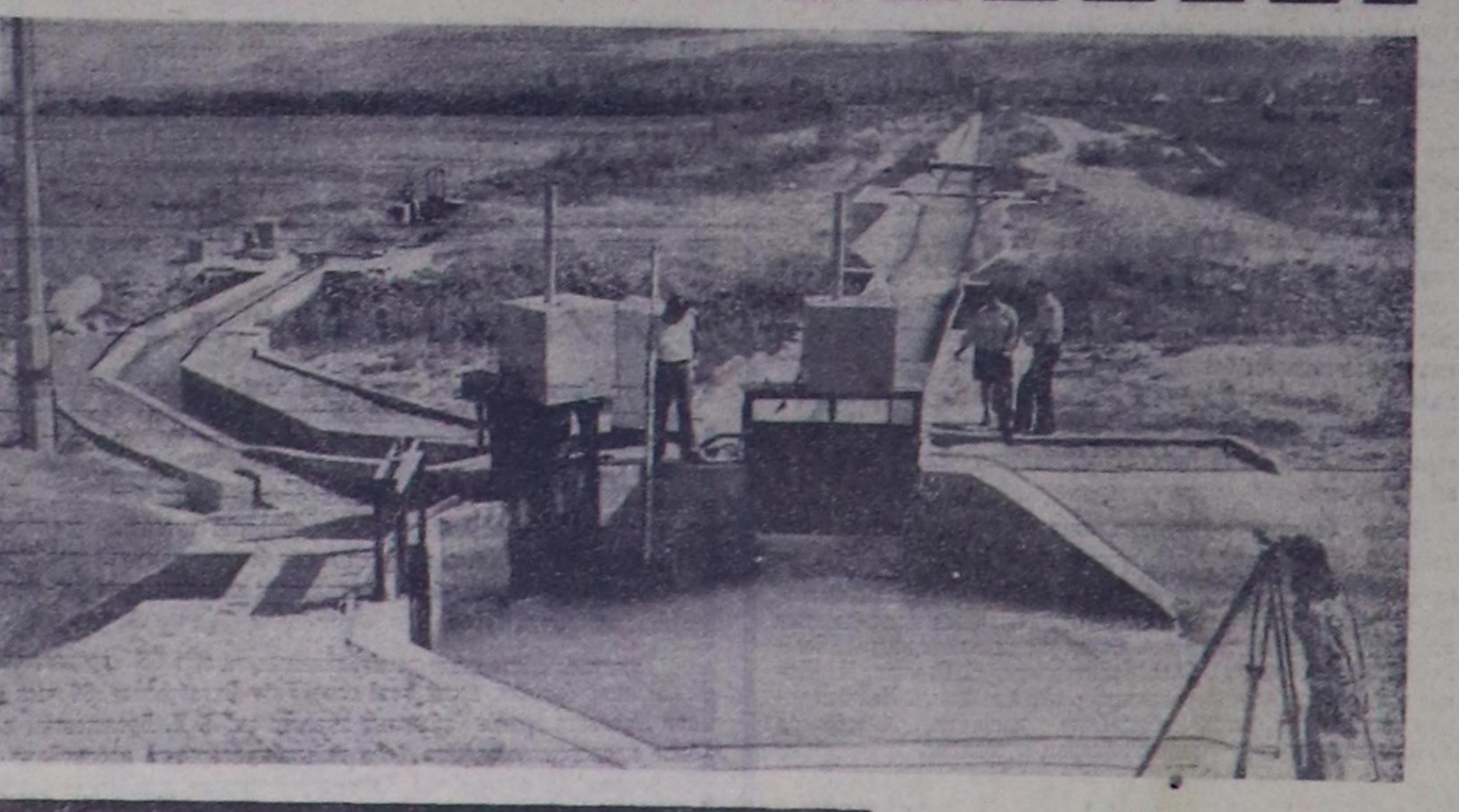
аңылдыгы турар. Совет специалистеринин төлөвилелдери-биле ыңдыг телемеханиктик системаны ам Болгарияда тургузуп турар.

Миллион гектар хире тарылга шөлү сугаттыг бөлүп турар Кыргыста бугаларын, суг иладалгалдарынын болган амжал-агылынын иштини сугарылга системаларынын амжалын теле-механиктик болган автоматтыг башкаар талазы-биле совет эртемөөнеринин амжалын ыңгал чүүлдерин шенеп көрүп база бугурулгө шингелдиң ап турар.

«Суг амыл-агылы» дээр болгар каттыкшышын хемнерде болган бугаларда сугну чергалешкен кылдыр аялал таарыш-тырарын системаларынын төлөвлөгөн болган шыыгыр-ым белектер кылдып турар.

ЧУРУМТА: Туш бугаында «Бочаревский» дориникинде сугнун денеленип совет болгар специалистеринин кынап кемчөөп турары.

В. НОРТАЕВИЦ фотозу.

УГУЛЗАЛАП ДААРАП ОРАР

РЕСПУБЛИКАНЫҢ АМЫДЫРАЛ ХАНДЫРЫЛГА КОМБИНАТТАРЫНЫҢ
БОЛГАШ ДААРАНЫЧЫЛАРЫНЫҢ БУДУРУЛГЕ-СЕМИНАР НОНМУРУЗУНДА

Бистин арамыста кандыг жоржегалдыг кыжыларын чок дээр. Эмтилер, башкылар, кедээ амыл-агылдын специалистери, толкачылар, поварлар... Оларнын амылдын каймы-даа чууга болган хундуу-кадыг. Кижин бургуу болуун амылгыт мнак, ову хундуулар болган алаа чоргаар-лаптар. Амыл-иштиг тунведиг болуу-лаа мнак. Дааранычты кижини амыл била озагай. Оларнын шевер холдары-биле угулзап даараан хевя бисти каастап, улам-ча аян кирип, сагыш-сеткилениги ортуу турар. Ычтапаш арын-шырай чымчак, шевер холдуг угбалар, думала-рымыскы, оларнын амылгыт харны кылдыр четтиргенинги илереди чоруту бис.

Кызылдын хууда чагытлар буугар хеп даара болган септар фабриказынын «Чечек» ателези. Эртеке рин иштатыр хундерде оон залларында чууга-соот орай кезеге чедир уугутелбей турган. Алаа районнарын амыдырал хандырылга комбинаттарынын хеп быжыкчыларынын, кол инженерлеринин, технологтарынын болган даараныччыларынын республика следу болуп эртеке.

Республиканың акыдырал хандырылга терлериниң амылгытчылары, инженер-техниктиг амылгытчылары, бугу совет кижилер-биле бир демеи, эбилейтиг чылдыг эртеке айларынын хуузагаларын, далааларын чедикшигиниң кууседи, багай эвес көрүтүлгөсүн амылгытчылар. Олар, малагыт ССР-нин Дээди Советиниң өзөгч чок чедиг сессиязында он Л. И. Брежневтиң илеткелде сөрүлгаларга болган алаа турттуу чаа Конституциянын (Тундун Кообузуу) хуузагаларына хей-аыт кирген соруктуг болган. Улуг Октябрьиң 60 чыл оюн чедикшигиниң амыл-иш-биле уткаан. Чойга ачы-дуза чедирериниң эртеке он айларынын планын өлар иштатыр биле 100,9 тугу кууседи, тус-тус көрүтүлгөсү талазы-биле база кокуу чедикшигиниң болган. Кызыл, Турар хоорайларынын, Тес-Хем, Бай-Тайга, Улуг-Хем районнарын амыдырал хандырылга комбинаттары чонга ачы-дуза чедирериниң шылары өкижилин, өскелерге үлгерит амылгытчылар. Ук комбинаттарынын коллективтери кылды үндүрүп турар продукциязынын шылары, хандырылганын културалык бедитпанаан, үениң негеделине дүштүр амылгытчылар.

Семинарныг киржикчилери амылгытчыларга арта-дуржууга солчул, боттарынын амыл-иштиг тус-тузунда чылгалынарга таныштырган.

— Бо беш чыл амылгытчы чоруктуг болган шыларынын беш чылы болгай. Уениң бо негеделине дүштүр амылгытчылар—дорт хуузагалары. Ычтапаш бистин коллективниң кижилери бугурун турар продукциязынын шылары бедитиреңче кол кичөөргейи салып турар. Даараныччы, быжыкчы бургуууну даараан хевиниң шылары көсүзү-биле өскел. Кызыл үндүрүп турар чүдүлериин, даараан хевиниң шылары хынал турар комиссияны комбинатта тургусканы амылгытчылар илг болуп турар. Ук комиссия план буугар негеделин бир хундуу шынар хунун эргитип турар. Эр улустун даштыкы хевин даараар бригада көрүтүг, шынар талазы-биле моон мурунуда чылдарда өскелерден оранчок чыдып каап турган. Ам оларнын даарап турар хевини шылары көсүзү-биле өскелөө. Районун амыдырал хандырылга комбинаты эртеке он айларда чонга ачы-дуза чедирериниң планын 104,1 хуу куусеткен—деп, Сарыг-Септин амыдырал хандырылга комбинатынын кол инженери А. Ф. Помина чуугаалаа.

Хову-Аксынын амыдырал хандырылга комбинатынын директору А. Б. Шеткова сөс

ап чуве чуугаалаш, коллективниң амылгытчы-биле чылгалынарга таныштырган. Ук комбинаттыг амылгытчыны-биле багай эвес. Ыда тургустунган шынар комиссиязынын амылгытчы арга-дуржуугазы-биле семинарныг киржикчилери танышкан. Неделениң беш дугаар хуну—шынар хуну. Оон түнелдиң ук комиссия болууда хуузагаларга чуугаалаштып турар. Мында чуугаалааш кептиң шыларычче эвес, оон кууседелиниң хуузагаларга кол кичөөргейи салып турар.

Бай-Хаактын амыдырал хандырылга комбинатынын технологи А. К. Загребнева, Кызылдын дааранылга фабриказынын кол инженери Л. М. Девале олар боттарынын коллективтериниң амылгытчы өскелерге өредитилг, чаа чүдүлөр-биле чылгалынарга таныштырган. Оон дааразында Сарыг-Септин, Хову-Аксынын, Бай-Хаактын амыдырал хандырылга комбинаттарынын, Кызылда хууда чагытлар буугар хеп даара болган септар фабриказынын даараныччыларынын даараан хевтериниң көрүдөзү болган. Ол модельдерин хей кезин 1978 чылдыг модазын утлап-башкарынын бөлүгүнө кирген. Ол ук коллективтериниң быжыкчыларынын, даараныччыларынын тывынгыр чоругу, даараан хевиниң бедик шылары хевречилеп турар.

Республиканың Амыдырал хандырылга министрствозунуң техника-экономиктиг бюрозунуң килдис өргөлекчизи О. Н. Никитина болган инженер-конструктор Н. К. Ничугина 1978 чылдын хевтеринин модазынын кол улангычынын, эр, хевречен база өлөздү уруугарын хевиниң шыгы-төлөвлөелени семинарныг киржикчилерине таныштырган.

Семинарныг төнчүзүндө быжыкчыларынын болган даараныччыларынын аразына эң өки даараан хеп дөш көнүсү болган. Алаа быжыкчы бургуу идеялеги киржи, боттарынын амылгытчы көргүскен. Конкурса дөртөн тос модельди кириген. Оларнын шунтузунуң техниктиг каастагызы, даарааны конкурстун негеделине дүштүр турар. 1978 чылда, ылангыт хевречен улустун хевиниң техниктиг каастагызында аргаан чечеткер, азым-бүрү угулаалар кол чери элөөр. Толь, кружева модада база артык. Бо бугу чуу конкурса кирген хевтериниң шунтузунда бар.

Тураның амыдырал хандырылга комбинатынын быжыкчылары А. А. Смирнова, Л. В. Ильинична, Бай-Хаактын, Самагалдайнын амыдырал хандырылга комбинаттарынын быжыкчылары Л. К. Бондарева, З. Ч. Сырат олар конкурстун негеделин чедикшигиниң кууседи, конкурстун тилекчилери болуп, бири черлерин алганар. Ыжиги чери Сарыг-Септин Н. В. Новикова, Кызылдын хууда чагытлар буугар хеп даара болган септар фабриказынын «Чечек» ателезиниң быжыкчысы А. Д. Полюжаева элөөн. Кызылдын дааранылга фабриказынын, Хову-Аксынын амыдырал хандырылга комбинатынын быжыкчылары Е. Р. Ковит, П. Ш. Даваа олар үшкү чери тус-тузунда алган. Оларнын шевер холдары-биле даараан хевтер семинарныг киржикчилериниң уугу үселелин даган.

Ук семинар быжыкчыларынын, даараныччыларынын моон солдар амылгытчыларга чаа-чаа өредитилг чүдүлериин берген. Алаа арта-дуржууга солчулгалык база болган.

В. НУУЛАР,
«Шының» тускай корр.
ЧУРУНТАРДА: конкурс үзүндө.
Г. БЕЛГОРСКИЙНИҢ фотолары.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

В. И. ЛЕНИНГЕ ТУРАСКААЛ

ТУРКУ. (СЭТА). В. И. Ленинге Финляндияда баштайгы тураускаалды Финляндиянын Турку хоорайынын төвүгө байырыг байдалда амыткан. Иланын хуадрен кылдырган бөгөзүгүн кызыл гранит бедиктөөш кырында тургускан. Ону хоорай муниципалитетиниң чатын буугар урагалыг совет скульптор М. Анккутин иштелип кылган.

Тураускаалды амыдырал хандырылга Турку хоорайынын төвүгө чыгарып берген. Турку хоорайынын төвүгө чыгарып берген тураускаалды чатын Турку хоорайынын төвүгө чыгарып берген. Турку хоорайынын төвүгө чыгарып берген.

ШАҢНАЛДЫ ТЫВЫСКАН

ЛУАНДА. (СЭТА). «Ууустар аразынагы тайбыны быжыкчылар дөш делегейи» Ленинге шаңналыг Аполоний Хосталы дөш улусту шыкчөөшкенин (МПА) даган. Август Ууус Республиканын президентин Антонио Агостиньо Нетога тыпырыгын байырыг буугар алаа болган. СЭКИ ТК-нын кижиги, ССР-нин Дээди Советиниң Президиумунуң кижиги, СЭКИ-нин Татар обкомунуң бирга секретари Ф. А. Табеев ук шаңналыг тымыскан.

Нето буугаала чуве чуугаалаан, бо шаңналыг тымыскан үе талазы-биле амырга улуг Октябрьиң 60 чыл оюн байырыгынын, ССР-нин чаа Конституциянын хуузагаларынын, МПА-нын I съездинге белетилг дөш иштиг илгиги чууга болушкунуңар-биле намыралашкандыр деп айткан.

Бугу чаа шаңналыг тымыскан-биле холбаштыр «Ууустар аразынагы тайбыны быжыкчылар дөш делегейи» Ленинге шаңналыг тымыскан талазы-биле Комитетке, СЭКИ ТК-га болган ССР-нин Дээди Советиниң шим сөз-кидиги өрүп четтарышкенин Нето алааргайткан.

МАРН ТК-НЫҢ ПОЛИТБЮРОЗУНДА

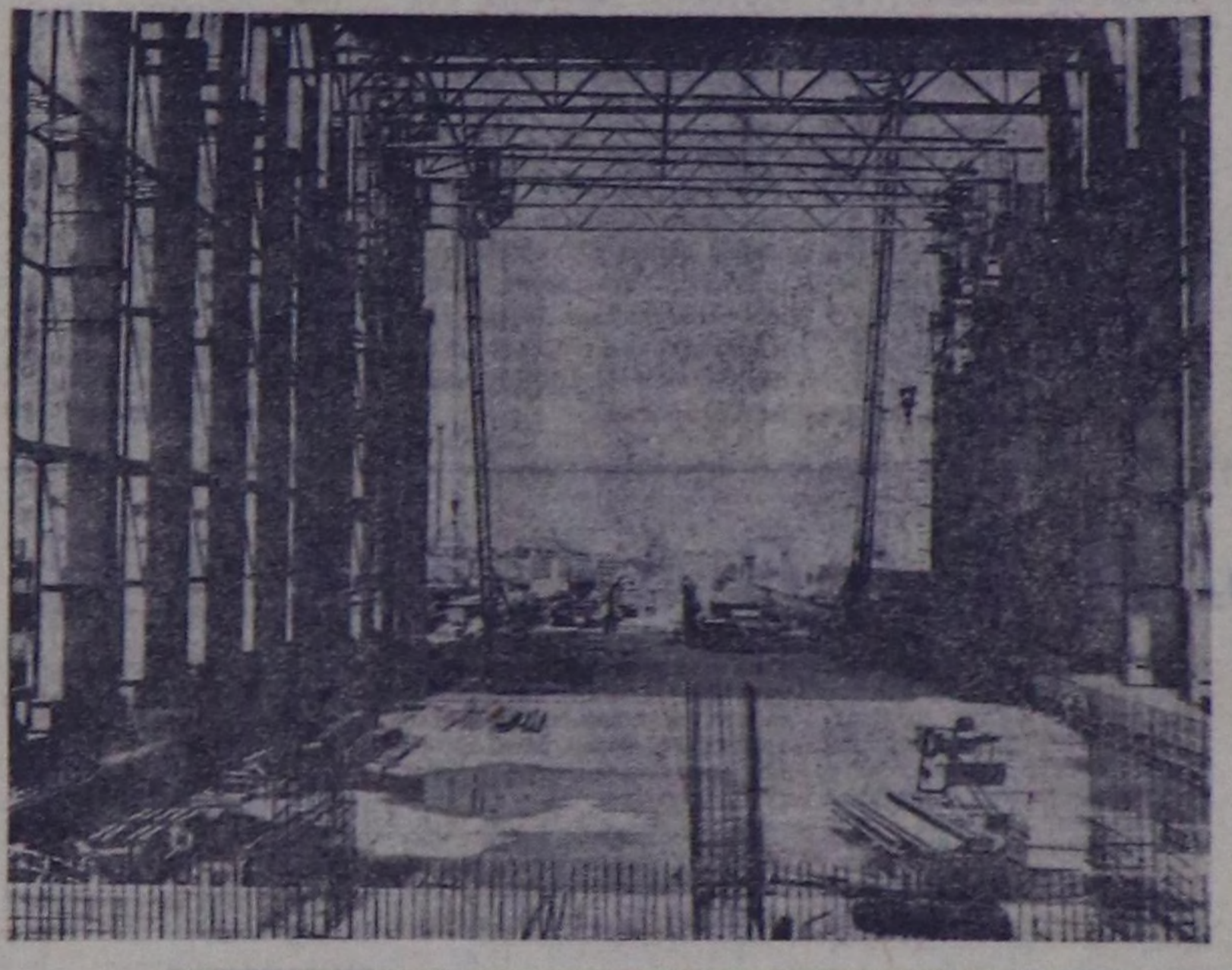
УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Октябрьиниң социалистиг Уугу революциязынын 60 чылы-биле холбаштыр ССР-ге болган байырылга МАР-нын партия-курне делегациязынын киржикчилери дугайында МАРН ТК-нын Бирги секретари, МАР-нын Ууустук Уугу Хуурамын Президиумунуң Даган Ю. Цеденбадын дымналын хууралга чуугаалашкы кирет, МАРН ТК-нын Политбюрозу ол партия-чаа делегациязынын амыл-чоругага чүдүлгө деп көргөн доктаалды хуузагалар.

Октябрьиниң Президиумунуң Даган Ю. Цеденбадын социалистиг тургузушкунуң делегей социализмниң, коммунисттиг, амылгытчы болган национал-хосталгалыг шыкчөөшкенин хожүдөзүн айткыларынын талазы-биле тодаргай База хаа уткалыг идеяле кирген саналдарын болган түнелдерин, а ол иштиг эки тура-соруктуг бугу кижилериниң шунтузунда база кызыл илереди турар «Делегейиң бугу туртарынын улаустарына, парламенттеринге болган чактарына» Кийтиртим МАРН болган МАР-нын чааа

долауу-биле дөшкү турар деп доктаалда онзаалап дөмдөгөлөп. Улуг Октябрьиниң өкүлдериниң байырылга МАР-нын партия-чаа делегациязынын киржикчилери ССР-нин амылгытчы чоларынын төвүгө чыгарып берген укурамын-кызылар моон болган совет улустарын буугаалааш аны-дуу-м найыралыгын база бер балдыкы МАРН-нын болган СЭКИ-нин чатыг экини улам ийиң быжыкчыларын чыгарып берген деп, МАРН ТК-нын Политбюрозу сеттала хамышкы-биле дөмдөгөлөп.

Венг Улуус Республикада баштайгы болуп турар 1.800 мегаватт хире нити күчүдүг атомуг электростанцияны Совет Эвиленингиң техниктиг дөшкөчө-биле Пакиде дерип тургузуп турар. Ол туугу—чурттуг бо беш чылдыга совет-венгр нады амылгытчылар эң улуг объектти. Улуг Октябрьиң 60 чыл оюнга алдар болган социалистиг чарыштын чорудуугага тудушчулар коллетиин план ийүү-селдезиниң графини амы мунарынан чедип алган. Дерикшигиниң хуузагаларында элтеп кыларың эгелей берген.

ЧУРУНТА: электростанциянын тудуунуң участктарынын бирээзинде. МТИ—СЭТА-нын фотозы.

СОҢГУЛДА БУДУУЗУНДЕ

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Греция сентябрьиң 19-тап эгелээш соңгулда мурунук чидиг демиселиниң байдалында чурттан турар. Конституция буугар амырга, чууге 1978 чылдын ноябрыда боон болуп жууругу парламент соңгудаларын хуузагалары бөтүндөзү 20-де эрттирер деп шунтирин Карамалистиг чааа хуузагалар.

Волгада чаа порт

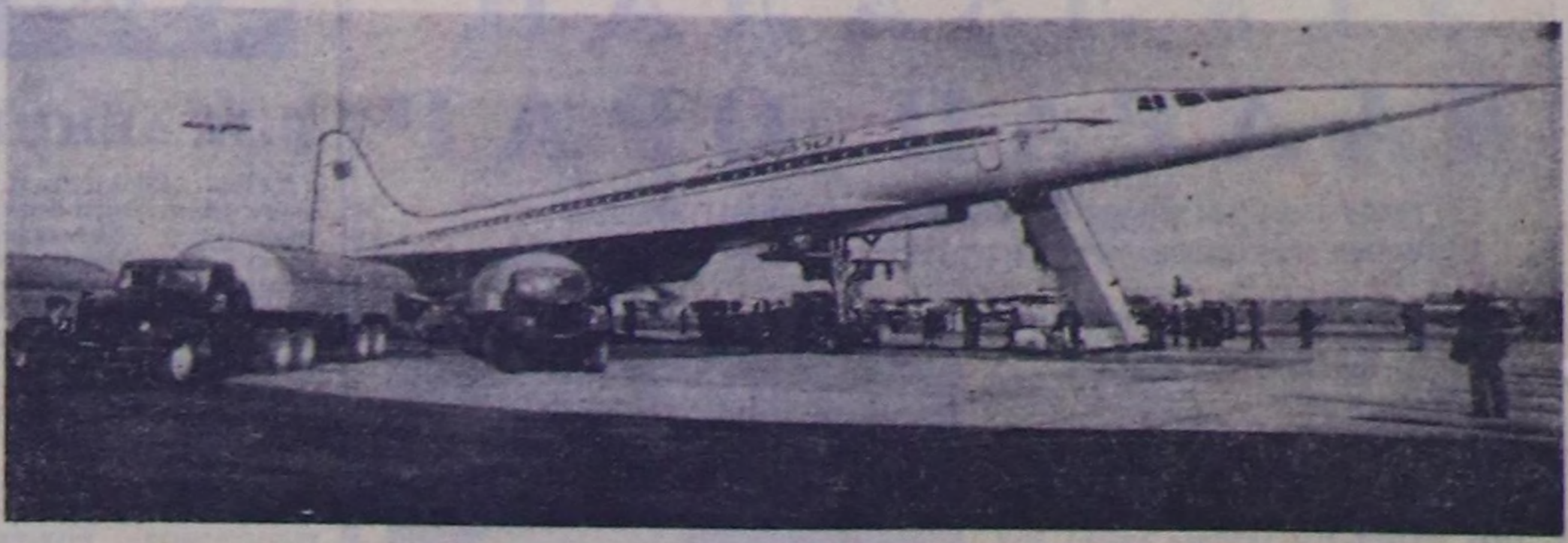
Волганың оң таламы эригиде, Чуваш АССР-ниң наймысламы — Чебоксарының чогулда чаа хем портуну тудуу эгелен.

Чуртувустун чер болганында

МОСКВА. Ленинге комсомол аттыг автозаводтун күш амыкчы аадар байырлыгына амыкчыларын «Венеда» авиасамбляни көргүскен чаа программазын «Корчагычи одуруда» деп аздан.

МАХАЧКАЛА. Мурнуу Дагестаның даг ийлеринде аэиоградисттерин күсүк оорутуудагы эгелен.

ты база тургузар. Бо чымын ол институттун дортеб чыл ою болган. Чуртун соңу эозанынч уштарына болган аң-меңи институттун амыкчылары хой чыдар дургууда шивчилел, ховар амыкчылары, алаңгыя өвөбыстары чакчытырып өстүрүп келген.

МОСКВА. Унден дүрген ужугар совет ТУ-144 самолёттун Москва—Алма-Ата—Москва аразында донтаамал пассажир рестири эгелен.

МААДЫРЛАР ИЕЗИ

Орус ие Епистия Федорова Степанова ССРЗ-нин Дезде Соединни Президиумунуң бо чылды октябрь 21-де удуруген Чарымын бугулар Ала-чурт даймын орденини I чергеи-биле (мөчөөл соонда) шаңнаткан.

Октябрь темазы

Башкырааның опера болган балет театры Уфага дөргөткөн сезону В. Мураделаның «Октябрь» деп операнынч баштайгы көргүзү-биле эгелен.

Улегерлиг корум-чурум дээш Шыраак мага-боттук амыкчы эрия Болат Кыргысович Хөлбөк дээр. Ол өскөн-төрсөн Ий-Тал суурунун чуртундуг кижилериниң бирээл, бодунап болган эи-өөрүккел чөптү негелдирет.

Баштайгы коми шүлүкчүге

Коминян биживанын тургузуучу болгон индустрианынч үндөлектедиле. Соңу күч удузуну төгүзүп баштайгы шивчилелчи шүлүкчү И. А. Куратория турасалды Сылтканынч шөлдөрүнн барээнде амыкчы.

Улегерлиг корум-чурум дээш

Шыраак мага-боттук амыкчы эрия Болат Кыргысович Хөлбөк дээр. Ол өскөн-төрсөн Ий-Тал суурунун чуртундуг кижилериниң бирээл, бодунап болган эи-өөрүккел чөптү негелдирет.

ХУН БУРУДЕ

Ий-Тал суурда корум-чурум хажыды болуу деп чыгарып кижилерин Болат Хөлбөк колугу эи билер. Оларга мооң мурунда хултан дөрөк дөң шивчилел, кораллар болган арага дээш башы орун-чү ийер даадые ий-чаныс кижилер хамаарып, Болат Кыргысович Хөлбөк оларны үргүзүп хултандала тургузуп турарын дуркутталып дружиник чугалап олар. Соңуң үеде Болат Кыргысовичиниң кадмы бактырап, хоочурап турар болза-да, шивчилел корум-чурумун хажыдыр, маңгысталак байдал-биле чурт-турар ий-чаныс кижилер-биле демиселлик Хөлбөк болган оң дружиник өөрү кошпалып турар.

А ЖЫЛДА ВАСТААН

Току районуң Ий сууру муртудал турала дөй чурт-тактынч дөңгү сууруларын бирээл турган. Ам соңуң үеде райоңга бар чаа совет тургустуулары-биле Ий суур ам советке төвү апарган. Ол бистиң суурун удуз-биче турткычларын өртүң турар. Чүте дээрме моон сонгаар бистиң суурунча бүтү талазы-биле шивчилел хөгжүүр болган.

коммун шивчи херектер килезил билер чүсе дөш, база-ла херекке алабын турар. Тоора-Хем ортумак школанын өөреникчилери турган, шивчилел ара каттан, ам Чалың көдө Советтин девис-лериңде турттан турар элөөд оолдар сөөлүң үеде база-ла алтар оорлан мунуп алгаш, Тоора-Хем, Адыр-Кезиг, Ий, Ырбан суурулар аразында чоруу турар. Ол болуп оолдар бир атты олар мунган, бирөөн аары-биле кемденеи болуп турар.

Неделя болур

Театр болган урулар-деп Бүгү-россияның чыды болган негелдизинч амыкчы көрүчүлериңиң түп чүе амык шив, ойналар болган өскө-ла катарлар килер. Ол неделя ноябрь 23-те амыктыр. Ол театр байырагалынын репертуарында — орус болган дапшыны классистерин, амык үениң совет драматургтарының чогаалдарының талазы-биле эи эи шивилер. «Ала-нелер болган башкылар хушериң, көрүчүлөр конференциялары болгулар. Артистер, театр чуртуучулары, композиторлар, шив чогаалчылары-биле шивчилел олар неделя үениңде ужура-жырлар.

ЭРЗИНДӨН ИИ ЧАГАА

Совет кижилерин амыкчылар-туртталды хуп бүрү улам-ла чаагайың оларын маталык. Оон-биле чергелештер, кижилерин негелдизе база өзүп турар болган. Чамдык удузтуктарының талазында өзүп чедер бисибди, көрбөй бээр таварыкчалар база тургулар-дыр.

1. КЫЛЫП ЭГЕЛЕЗЕ

теринч дугайың. А бир эвес доруу-биле чугалаар болза районуң амыкчалар ханды-дык комбинадала хамаарыштыр паш оос бижилер болдалды кизи мен.

2. АРЫН-НУУРУ КАЙДАЛ?

Октябрь 23-те өскөн-төрсөн Эрианиявече Кызыл-Нарын маршруттуң № 30-63 ТВД автобус-биле хултан ор бис. Бага-газына көлөп, дүшкөчө чөмү чыгеш, оруу-дөстү уламчылар чорутуурус. Чолаагымыс амык-даа, турарга — узун-даа, удурага — дымна-даа ор болду.

бербес кизи болду. Эриания суурга чедир бо чолаагы та чеже чымы алган чүе. Эриания суурга келеш, улаптыр-ла Нарынче улаптырыс. Ол аразында олурган пассажирларын чакчымында-даа билет бербес. Оларын төлөң ашталар база-ла арын-нууру чок чолаагыны карманьянырча киргелер берди. Пассажирлар база айна-ла оурубап, ол дугайың чолаагыча салгындарып, оон ат-сымың-даа айтырар. Ону тоор кизи ол эвес болду.

Кызылдың башкы институтунун белекел салбыры 1977—78 өөредиге чылында динчакчылар хулээп алырын чарлап тур

Амыкчылар, колхозчулар болган ССРЗ-нин Чепектег Күштеринде халашкан, ортумак артемиң кижилерин белекел салбырына хулээп алыр.